

SVEIKATOS IR LYTIŠKUMO UGDYMO BEI RENGIMO ŠEIMAI PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO GIMNAZIJOJE APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Aprašas parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. spalio 25 d. įsakymu Nr.V-941 „Dėl sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai bendrosios programos patvirtinimo.“. Programos paskirtis – užtikrinti sėkmingą vaiko sveikatos ir lytiškumo ugdymą bei rengimą šeimai gimnazijoje, prisidėti prie vaiko dvasinės, fizinės, psichinės, socialinės gerovės ir sėkmingo funkcionavimo darbo, tarpasmeninių santykių ir šeimos srityse. Programoje rengimas šeimai suprantamas kaip veikla, kuri padeda vaikams išsiugdyti doros, brandžios, savarankiškos, kritiškai mąstančios, atsakingos už savo elgesį ir masinės vartotojiškos kultūros įtakai atsparios asmenybės bruožus, svarbius žmogaus saviraiškai, brandiems tarpasmeniniams santykiams plėtoti, funkcionaliai šeimai kurti, atsakingos tėvystės ir motinystės įgūdžiams įgyti.

2. Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei pasirengimo šeimai gebėjimai, vertybinės nuostatos, žinios ir supratimas yra asmenybės bendrosios kompetencijos dalis, glaudžiai susijusi su bendrųjų ir dalykinių kompetencijų visuma.

3. Programos įgyvendinimas grindžiamas gimnazijos bendruomenės sutarimu ir sutelktu darbu: įvairių ugdymo sričių mokytojų ir kitų ugdymo specialistų bendradarbiavimu, bendromis mokyklos ir šeimos (tėvų, globėjų, rūpintojų) pastangomis, taip pat sveikatos priežiūros įstaigų dalyvavimu, neprieštarujančiu Programos nuostatomis.

4. Programoje remiamasi šia Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatyme įteisinta sveikatos samprata: **sveikata** – tai asmens ir visuomenės fizinė, dvasinė ir socialinė gerovė.

Fizinė sveikata suprantama kaip žmogaus organizmo būklė, kai jis integraliai funkcionuoja, pats viską atlieka, neserga, neturi negalios.

Psichikos sveikata yra suprantama kaip vidinės gerovės būklė, pasireiškianti adekvačiu tikrovės suvokimu, asmenybės galių raiška ir emociniu dvasiniu atsparumu įprastiniams gyvenimo iššūkiams.

Socialinė sveikata suprantama kaip būseną, apimanti teigiamą savęs ir kitų vertinimą, pasitenkinimą tarpasmeniniais santykiais, gebėjimą bendrauti.

Lytiškumas – asmens lytinis tapatumas, atsiskleidžiantis per savęs kaip vyro ar moters, kitos lyties asmens, aplinkinio pasaulio suvokimą, jis reiškiasi biologiniais, psichikos, socialiniais kultūriniais ir dvasiniais žmogaus būties aspektais.

II. PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI:

Programos tikslas – ugdyti sveiką asmens gyvenimą, brandžią asmenybę ir rengti mokinius šeimos gyvenimui.

Programos uždaviniai:

1. Padėti mokiniams įgyti visumines sveikatos ir lytiškumo sampratas, išsiugdyti sveikatai naudingus gebėjimus, įpročius, atsakomybę už savo ir kitų sveikatą, paskatinti juos rinktis sveiką gyvenimo būdą, ugdyti gebėjimą kurti ir palaikyti darnius ir brandžius tarpasmeninius santykius.
2. Siekti, kad mokiniai žinotų, suprastų, gebėtų ir ugdytųsi vertybines nuostatas:
 - sveikatą ir lytiškumą kaip dvasinio prado persmelktą psichikos, fizinės, socialinės sričių, glaudžiai tarpusavyje susijusių, visumą;
 - pagrindinius sveikos gyvenimo ir darnių tarpasmeninių santykių kūrimo ir palaikymo principus;

- fizinio aktyvumo, sveikos mitybos, veiklos ir poilsio derinimo, asmens ir aplinkos švaros svarbą sveikatai ir gyvenimo kokybei;
- pozityvaus, konstruktyvaus mąstymo, savivertės, savitvartos, emocijų ir jausmų pusiausvyros, minčių ir vaizduotės higienos (smurtinių, pornografinių ir kitų neigiamo pobūdžio vaizdinių vengimo) reikšmę savo ir kitų sveikatai;
- socialinių veiksnių, tarpasmeninių santykių, lyčių lygiavertiškumo, atsakingo pasirinkimo, tarpusavio pagarbos ir paramos vienas kitam esmę ir svarbą sveikatai, lytiškumo raiškai, santuokos sudarymui, šeimos kūrimui, darniam gyvenimui šeimoje;
- šeimos, santuokos vaidmenį asmens ir visuomenės gyvenime;
- teigiamai vertinti save ir savo kūno pokyčius, pozityviai, konstruktyviai mąstyti, atpažinti ir išreikšti savo jausmus bei poreikius, priimti optimalius sprendimus savo, artimųjų, bendruomenės sveikatai, darniems tarpasmeniniams santykiams ir gerovei kurti;
- mankštintis ir praktikuoti įvairias kitas fizinio aktyvumo formas, sveikai maitintis, laikytis darbo ir poilsio ritmo, asmens ir aplinkos švaros;
- surasti, atrinkti ir pritaikyti patikimą informaciją, priemones ir paslaugas sveikatai saugoti bei stiprinti;
- kritiškai vertinti šeimos, bendraamžių, medių, technologijų, kultūros, ideologijų, religijų įtaką lytiškumo raiškai, sveikai gyvensenai ir rengimuisi santuokai bei šeimai, atsispirti neigiamam socialiniam spaudimui;
- sieti lytiškumo raišką su vaisingumu ir galimybe susilaukti vaikų ateityje, asmenybės formavimuisi, tarpusavio santykių kūrimu, meile; priimti atsakingus sprendimus dėl lytinio gyvenimo pradžios, nėštumo ir gimdymo, įvertinti ateities perspektyvoje rizikingo lytinio elgesio galimas pasekmes, pasirinkti tinkamus sprendimo būdus siekiant jų išvengti;
- gerbti žmogaus gyvybę nuo jos pradėjimo iki natūralios mirties;
- vertinti sveikatą kaip vieną iš esminių vertybių, lemiančių asmens ir visuomenės gerovę bei gyvenimo kokybę;
- vertinti meilę kaip brandžių tarpasmeninių santykių pagrindą, neatsiejamą nuo įsipareigojimo, atsakomybės, doros, pagarbos;
- gerbti ir pripažinti savo bei kito asmens orumą;
- tarpasmeniniuose santykiuose asmenį traktuoti kaip tikslą, o ne priemonę tikslui pasiekti.

III. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS IR UGDYMO GAIRĖS

1. Programa įgyvendinama:

- pradiniam ugdyme: sveikatos ir lytiškumo ugdymas bei rengimas šeimai integruojamas į šių dalykų programų turinį: dorinio ugdymo, pasaulio pažinimo, kūno kultūros ir klasių valandėles.
- pagrindiniame ir viduriniame ugdyme: sveikatos ir lytiškumo ugdymas bei rengimas šeimai integruojamas į šių dalykų programų turinį: dorinio ugdymo, gamta ir žmogus, biologijos, etninės kultūros, žmogaus saugos, technologijų, kūno kultūros ir klasių valandėles. .

2. Už Sveikatos ir lytiškumo ugdymą bei rengimą šeimai programos parengimą ir įgyvendinimą atsakingi asmenys:

- Programos koordinatorė - gimnazijos direktorės pavaduotoja ugdymui Alina Staniulienė.
- Programos darbo grupė: dorinio ugdymo mokytoja metodininkė Vilma Naujokaitienė; dorinio ugdymo vyr. mokytoja Nijolė Mikuckienė; dorinio ugdymo ir žmogaus saugos mokytoja Sonata Kurienė.
- Programos įgyvendinimui įtraukti pradinių klasių, dorinio ugdymo, biologijos, etninės kultūros, gamtos ir žmogaus, kūno kultūros, technologijų, žmogaus saugos mokytojus ir klasių vadovus.
- bendradarbiauti su pagalbos mokiniui specialistais, visuomenės sveikatos priežiūros specialistais, tėvais (globėjais, rūpintojais) .

3. Ugdant sveikatos ir lytiškumo bei rengimo šeimai gebėjimus, vertybines nuostatas ir žinias taikomas formuojamasis ugdomasis vertinimas, diagnostinis vertinimas, apibendrinamasis sumuojamasis

vertinimas, kurie apibrėžti pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų apraše. Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimas negali pažeisti asmens privataus ir šeiminio gyvenimo neliečiamumo principų.

4. Įgyvendinant Programą laikomasi šių ugdymo gairių ir nuostatų:

- sveikatai ir šeimai svarbios vertybinės nuostatos kuriamos tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokytojų žodžiais ir veiksmais, tėvų (globėjų, rūpintojų), mokinių tarpusavio, mokinių ir mokytojų bei tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokytojo tarpusavio santykiams, gimnazijos aplinka ir etosu, visuomenės kultūra;
- sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimosi šeimai gebėjimai ugdomi aktyviu vaikų dalyvavimu patrauklioje, amžiaus tarpsnio ypatumus, vaikų poreikius ir interesus atitinkančioje projekcinėje veikloje, renginiuose, ekskursijose, stovyklose, žaidimuose;
- žinojimas ir supratimas apie sveikatą, lytiškumą, santuoką, šeimą ugdomas skatinant kritiškai vertinti informaciją, analizuoti veiksmus ir jų padarinius, atsakingai priimti sprendimus;
- mokytojai, psichologai, socialiniai pedagogai, visuomenės sveikatos priežiūros specialistai nuolat tobulina savo profesinę kvalifikaciją Programos įgyvendinimo veiksmingumo ir kokybės klausimais.

5. Siekiant Programos tikslų, neleistina:

- teikti gimnazijos mokiniams psichikos ar fizinei sveikatai, fiziniam, protiniam, dvasiniam ar doroviniam vystymuisi žalingą informaciją;
- teikti klaidinančią, tendencingą, vienpusę informaciją;
- vykdyti apklausas, atlikti rinkodaros tyrimus be gimnazijos administracijos sutikimo;
- diskriminuoti asmenį dėl jo, jo tėvų (globėjų, rūpintojų) šeiminio ar kitokio statuso, lytinės orientacijos ir (ar) jos nepriėmimo, lytinės tapatybės, neštumo nutraukimo;
- skatinti nepasitenkinimą savo kūnu, išvaizda ar lytine orientacija, savo kūno, išvaizdos ar lytinės orientacijos nepriėmimą;
- vykdyti kitas neigiamą poveikį sveikatai galinčias sukelti veiklas.

6. Rekomenduojame sveikatą ir pasirengimą šeimai ugdyti šiais aktyviais mokymo(si) metodais: diskusijomis, debatais, vaidinimais ar situacijų modeliavimais, konkrečių sėkmės istorijų analizėmis, didaktiniais žaidimais, mankšta ir kitų sveikatai skirtų pratimų atlikimais ir taip toliau.

IV. SVEIKATOS IR LYTIŠKUMO UGDYMO BEI RENGIMO ŠEIMAI APLINKA

Sveikatos ir lytiškumo ugdymui bei (pasi)rengimui šeimai svarbu, kad kiekvienas gimnazijos bendruomenės narys galėtų išreikšti save, turėtų sąlygas kritiškai mąstyti, dalytis savo patirtimi, emocijomis ir jausmais, būtų apsaugotas nuo smurto ir patyčių, kad mokytojų, mokytojų ir mokinių bei mokinių tarpusavio santykiai būtų geranoriški, draugiški ir pagarbūs.

Gimnazijoje sudarytos higienos sąlygas atitinkančios normos, fizinės aplinkos sąlygos poilsiui, aktyviai fizinei veiklai, žaidimams pertraukų metu, maitinimuisi pagal sveikos mitybos principus, rūpinimasis darbo vietų ergonomika, patalpų vėdinimu, apšvietimu ir panašiai.

V. MOKINIŲ GEBĖJIMŲ RAIDA, PASIEKIMAI, TURINIO DĖMENYS

1. Programa integruota į pasaulio pažinimo, gamta ir žmogus, biologijos, dorinio ugdymo, etninės kultūros, technologijų, žmogaus saugos dalykus ir klasės valandėles.
 2. Mokiniai įgis žinių apie šeimą, tradicijas, lytiškumo sampratą, žmogaus gyvybės išsaugojimą, sveikatos saugojimą.
 3. Suteiktos žinios atitiks mokinio brandos lygį.
-